

forlængst forbi, da Sandinge Præstegaardshave spillede en Rolle i Egnens Liv; da dens nu saa velholdte Gange og Plæner nedtrampedes af tungfodede Folkemasser, mens svulmende Sang og begejstret Tale genlød under Trækronerne. Saa længe var det siden, at man ikke var langt fra helt at glemme, at denne tørneindhegnede Plet var hellig Jord for Folkesagens Venner, at derinde under den brede Blodbøg havde engang selve Grundtvig staaet og forkyndt sit Lysets Evangelium; der havde Budstikke-Bojesen talt, og Lindberg, Birkedal, Svejstrup, Frederik Barfod, Dines Pontoppidan og hvad nu alle de andre hed, der havde fulgt i den store Seers Fodspor og udlagt hans dunkle Billedsprog for det lyttende Folk.

Ja, endogsaa Pastor Mommers egen Eksistens var Befolkningen undertiden nærved at skrive i Glemmebogen. Paa en Maade var man jo nok stolt af ham, og ved højtidelige Lejligheder holdt man af at vise ham frem og hylde ham som den sidste, endnu levende Patriark fra den folkelige Guldalders Dage. Men ellers var det den almindelige Mening, at han var bleven altfor gammel. Man kunde ogsaa høre Folk sige, at han jo dog heller aldrig havde hørt til de store Profeter, og det betragtedes næsten som en Opofrelse, naar man engang imellem gik i Kirke for at høre hans Præken, i hvilken der aldrig forekom blot den mindste Hentydning til Bibelkritiken eller andre af de store Spørgsmaal, der nu satte Sindene i Bevægelse.

Det var nu dog ingenlunde Savnet af Paaskønnelse, der i de senere Aar havde lagt en bestandig dybere Skygge over Oldingens forhen saa livlige og smilende Ansigt. Han var tvertimod taknemlig for den Ubemærkethed, hvori han fik Lov til at henleve sine sidste Dage. Han havde overhovedet aldrig hørt til dem, der følte Trang til at gøre sig personlig gældende her i Verden; han havde haft altfor beskedne Tanker om sig selv og sin Virksomhed til at mene, at han fortjente Anerkendelse. Derfor havde han ogsaa i sin Tid betragtet det som noget ganske naturligt, at andre og mere betydelige Personligheder — som f. Eks. den gamle Højskoleforstander — havde overtaget Førerskabet her, ja ingen havde i Virkeligheden frydet sig mere end han over det